

grueles

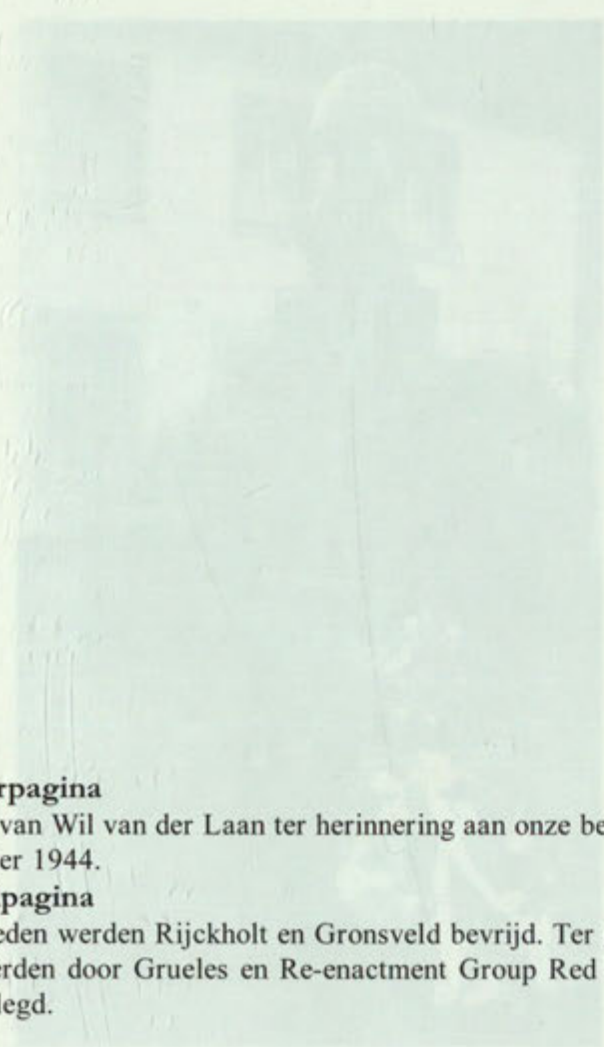
Een uitgave van de stichting 'GRUELES' september 2009, 29e jaargang nr 3

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' september 2009, 29e jaargang nr 3

Bij de voorpagina

Monument van Wil van der Laan ter herinnering aan onze bevrijding op 13 september 1944.

Bij de titelpagina

65 jaar geleden werden Rijckholt en Gronsveld bevrijd. Ter gelegenheid daarvan werden door Grueles en Re-enactment Group Red Horse twee kransen gelegd.

Voorwoord

Kent u de film 'Pay it forward'? Daarin bedenkt een klein menneke dat hij drie mensen wil helpen. De bedoeling is dan dat die drie mensen elk ook drie mensen helpen. Die negen helpen er ook elk drie, enzovoort en zo verder. Zo ontstaat op den duur een uitgebreid netwerk van geholpen en helpende mensen. Doel van het hele spel: een betere wereld.

Nu denkt u: wat heeft dat met Grueles te maken? Dat zal ik u eens 'verduitsen'. Als we nu eens een soortgelijk netwerk opbouwen, dan helpen we elkaar ook. U zoekt elk één iemand (het mogen er ook drie zijn) in uw naaste omgeving die op een of andere manier lid wil worden van Grueles. Dat kan door abonnee te worden, dat kan ook door een sectie te versterken. Op die manier groeit Grueles (wij geholpen) en kunnen wij garanderen dat elke drie maanden dit periodiek in uw brievenbus valt en dat we onze activiteiten voor het dorp kunnen voortzetten (u geholpen). Bovendien zijn we er dan nog zekerder van dat we in 2010, bij ons 30-jarig jubileum, een dorpsfeestje kunnen bouwen (iedereen geholpen).

Als u trouwens de (on)gelukkige bent die in augustus 146 miljoen euro gewonnen heeft in de Italiaanse loterij, dan zien we u uiteraard graag als lid tegemoet, maar u mag ook een genereuze schenking doen. We hebben in onze loods namelijk, zoals u weet, een verbouwing voor de boeg en verbouwen kost geld. En het kost moeite. De mannen aan de loods zijn elke donderdagochtend druk bezig, maar alle helpende handen zijn welkom. Enfin, we hadden het over die donatie: elk bedrag (vanaf vijf nullen in het geval van de lottowinnaar) is welkom. 146 miljoen euro... het moet niet veel gekker worden. Ongetwijfeld heeft u stiekem bedacht wat u met dat geld zou doen. Een sportwagen, een motorjacht, een bubbelbad in de tuin, een tuin, etc. Maar de maand september was ook uitermate geschikt om van wat geld af te komen. Op 5 en 6 september kon u een heel aardig bedrag achterlaten tijdens het tweede Klokke Roeland Parkfeest. Het was wederom een groot succes (mede dankzij uw aanwezigheid) en het zal zeker een vervolg krijgen. Op 13 september organiseerde de Red Horse re-enactmentgroep een bevrijdingsfeest op de Rijksweg, op 20 september was ongetwijfeld ook iets georganiseerd en op 27 september is het kermis. En dan moeten Sinterklaas en de Kerstman nog komen. Ik geef het u en mij te doen.

Ik hoop dat u deze uitgave van ons periodiek wederom de moeite waard vindt. Er staat genoeg amusant leesvoer in. Lees 'm bijvoorbeeld als u tussen het bezoek aan de 'muûlekes' en de 'kaffee' thuis even een 'tas gooj sop' gaat eten. Of als u met een licht stuk in uw portretten thuis komt op kermiszondag. Lees de Grueles, daar kwakfrosjt u van op.

Ik wens u een fijne kermis,

Maarten Heijnen

Dialect

Karaoke (woér gebëurd)

Bërke haw krom zên. 't Wäore zjoer tyje. D'n ömzat van z'nne kaffee leep érg truk. Dat kaom veraal doer 't roûkverbod dat 'nne uûveriefertige minister ién Den Haag bedaag haw. Dao mog ién kaffees neet mie gerok wërde. Ién Bërke z'nne kaffee kaome eleng ruekers. "Beer en 'n sègrèt hure bié èin," zaag Bèr altiéd, "wie koppyng bié 'n vrouw." Dao wäor nog 'ns biékoème dat 't laand ién 'n zjoer reséssie zaot. Vëul bedriéver môste hön poert sjlete en ekerèin mërkte aon 't ènd van de maond dat wir get mēnder ién de bëurs zaot. Bèr haw zich 'ns mēt Nēt bedaag wat ze kōste doén vuur de laoj wir voûl te kriége. Bërke haw neet zoe veûl iénvalle. Aon 't befèt sjtoûng hër ze menneke waol, meh kom heûm neet aon vuur get te organisere. Dat blèf bepèrk tot 't neerzitte van 'nne kiësboûm ién december en get sjlyngers en maskes mēt de vastelaovend. Vuur de rés leet Bèr 't mer allemaol uûver zich heen koème. Meh noé mōs get gebëure. Nēt haw zich bedaag en zaag: "Ich vraog 'ns aon Zjille, de joûng van me zuster Fien, dè hèt altiéd gooj iénvalle en dè organiseert oûch eker jaor vaan aal vuur de voetbalklup." Zoe gezaag, zoe gedoën. Zjille wäor nog dezelfden aovend richting de kaffee van Bërke getrokke en haw mēt hön uûverlaag. "Wat de lêste tiéd veûl gedoën wörd ién kaffees, ès karaoke," zaag Zjille tiēnge Bërke dè mēt deep gefroonsde zjwërte oûsbraoj loorde es of 'r 't ién Kōlle hoert dondere. Naodat Zjille haw oétgelaag wat karaoke ién heel, zaag Bërke: "Dus dat ès zoe get wie mētzyng mēt 'n zjuboks meh daan anders. Nēt dat doén v'r, dat kara... kroukerre of wie 't maog hēte." "Meh dan oûch mēt plāote van Heino en Freddy Quin en Vicky Leandros", zaag Nēt. Zjille zaag dat dat kōs en zoe woerd besjloëte. Zjille zoûw zörge dat get aonplakbiljette woërte opgehangen en vuur de nudige meziekinstallasie. Zjille zoûw boëve op de biljer plaots maoke oe hër good kōs uûverziën wat dèn aovend gebëure goûng. Op 'nne zaoterdig ién november wäor 't dan zo wiéd. De kaffee leep voûl mēt klaante en oûch mēt get lûi dy oét nouwsjier kaome lore nao 't karaoke. D'n aovend woerd begōs mēt Loewende Klokke van Frits Rademacher. Dat sjloog al drek ién wie 'n bom. De gaanse kaffee zoûng mēt en de miekrefoon goûng van haand tot haand. De kaffee woerd voller en de meziek helder en helder. Wie 't rippertwaar van Bërke en

Nèt zoe get allemaol langs wäor koëme woerd 't vuur Zjille tiéd vuur get moderner wérk. Dao woerd e nömmer opgezat van de Beatles. Karel van Nètteke sijnapde zich de miekrefoon en zoûng of ze lëve devan aof hoûng. Op dat memeent goûng de deur oëpe en vyf weeldvrèm vrollûi kaomen ién. Zjille kaom drek mêt hön aon de kaal en vroeg wie ze hie kaome en oe ze van dan kaome. 't Wäore vyf vröndênne oét e loëk op de Veluwe en ze hawwe e waandelweekênd ién Sint Gittere. Oonder eng waandeling hawwe ze bié Van Wel 'n flés mèilk gegoûwe en dao 't aonplakbiljê van 't karaoke zién hange. Zjille haw al drek gesjoëte dat 't sjikke vrollûi wäore. 't Rippertwaar woërd aongepas en bënne de kortste kiere sjoûnge de vrollûi op de biljer te zynge. De Dolly Dots, de Supremes, meh oûch de Rolling Stones, aal kôste ze. Bërke laachde zich kepot ater 't befêt. Zoe e gojekoûp orkes haw hër nog noets gehad. De tap leep wie 'nnen trèin en ekerèin haw sjpats. De vrollûi wäore gaans los, ziëker wie ze oûch begôste te daanse met hön vyve. D'n aovend kôs neet mie kepot. Roond haf eng wäor 't vuur Zjille genôg gewès. De mël vuur mêt te zynge begôs mender te wërde en hër haw z'n oûg laote valle op eng van de viëf vrollûi. Bërke, dè nog altiéd neet sijnapde wat karaoke ién heel, vroeg aon Zjille: "Wè hèt noe gewonne?" "Dich," zaag Zjille laachend, "volges mich môste muerge de laoj groeter laote määoke. Meh es te vëns dat èine 'nne priës verdeend hèt daan zién 't waol dy vrèm vrollûi." "Dat ès good", zaag Bër, "gëf ze mer èint van mich." Zjille pakde weer de miekrefoon en makde bekênd dat de

mèidskes gewonne hawwe. Hër reep 't sjoenste mèidske nao vëur. Ôm ze oûch get aandere ès beer te gëve, sijnapde Zjille vuur de aw kloete de groete wisselbëker van de biljerclub van de plaank, dy voûl sjoûng mêt van die klômmele en gaof dè kwaansys aon 't mèidske. De bëker wäor zoe groet en zjoer dat 't keend bekaans ômveel mêt 't teenk. Bërke gaof de mèidskes 't belafde röndsje en d'n aovend goûng wyjer. Wie Zjille roond haf twie truk kaom van 't hûiske wäore de vrollûi opens vört. Bërke zaag: "D'n mejd ès zjus vertrokke, 't hèt betaold en ès hëivers." Zjille rende nog nao boëte meh ze wäore neet mie te zién. Wie hër truk nao bënne kaom hoërt hër Bërke sodemietere. "Ze hebbe de wisselbëker van de biljerclub mêtgenoëme; de bëker oe al de naome van de wënnars van de lêste tweeëndertig jaor ién sjoën gegraveerd. Dich hebs mich get gemak, menneke." Zjille zaag dat hër niks draon kôs doén. Meh Bërke wäor vuur doet te valle. "Dao sjoën de naome van Drik en Lyke ién die de club nota bene hebbe opgerich." 'r Wäor neet te truuste. Wat môs hër diënsdig aon de lede van de club vertelle? D'n aovond dè zoe gesljaag wäor krëg dus toch nog e kemik ênd. Eijnige wëke lätoter wäor 't Sinterklaos. Bër zaot saoves mêt Nèt ién de gooj käämer. De kaffee wäor toûw op maandig. Ze hawwe zich get serprises gemak en dy ién 'n maandel neergezat. Wie Bër 't ieste pekske aon Nèt gaof, goûng de bel van de vëurdëur. De pekskesdeens van de Pos sjoûng vuur de dëur mêt 'n groete kertoûnge does. Zju, daach Bër: wat sjik van Nèt vuur mich zoe 'ne groete kedo mêt de Pos te laote koëme en 'r tëikende vuur ontvangs. Bër kaom mêt de does de käämer ién en Nèt wäor zjus zoe verpôpzak es Bër. Nèt wis oûch van niks, meh begôs oét te pakke. Oét de does kaom... de wisselbëker van de biljerclub mêt e kërtsje aon êng van de groëte oëre.

Veel groeten uit de Veluwe, de Karaokewinnaressen. Tot volgend jaar.

Bër wäor zoe bly dat z'nne bëker truk wäor, hër puunde 't teenk, zoe gelökkig wäor hër. Dat wäore temênste nog 'ns vrollûi. Wie hër de bëker puunde zaog hër get kemiks. Op d'n aterkaant sjoûng oonder de naom van Jan Goessens, de lêste wënnar van de biljercompetiësie:

1992 Jan Goessens

1993 Charlotte, Ine, Patricia, Ans, Joëke

Frans van de Weerdt

Tekening: Hans Mulder

Uitbreiding collectie

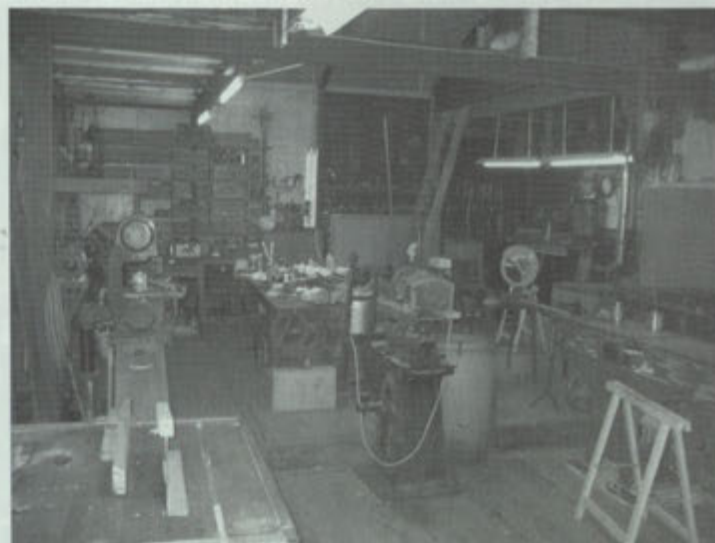
Van de erven van de familie Lacroix uit Gronsveld ontvingen wij heel wat interessante gebruiksvoorwerpen ter uitbreiding van onze collectie. Enkele aanhangwagens met waardevolle spullen verhuisden van het karakteristieke huis aan de Rijksweg naast de kerk naar ons museum. Hierbij waren verschillende attributen uit het boerenbedrijf en tal van huishoudelijke voorwerpen. Bijzonder is het verplaatsbare toilet (e sjtellingske). Dit toilet werd vooral gebruikt in huizen waar het toilet veraf, vaak in de tuin, gelegen was. De gebruiker werd dan 's nachts een tocht door de tuin bespaard. Bij ziekte kon het mobiele toilet op de slaapkamer geplaatst worden.

We danken de schenkers van de waardevolle aanvullingen voor hun bijdrage.

Nieuwe loods

De nieuwe loods vergt veel aandacht van de medewerkers van het Streekmuseum. Het is de bedoeling dat de loods voor de winter klaar is. Inmiddels is een toilet gemaakt en wordt hard gewerkt aan de voormalige keuken, die als vergaderruimte wordt ingericht. De verwachting is dat we in oktober de inventaris van de werkplaats kunnen verhuizen.

Huidige werkplaats.

Nog in te richten nieuwe werkplaats.

Raadsel

Op de foto in ons vorige nummer stond een kaasje uit het land van Herve afgebeeld, beter bekend als een rommedoe of als "sjteenkkies". De bijpassende uitdrukking is:

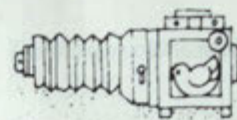
"Es v'r ôs neet mie ziën, daan sjik v'r ôs e sjteenkkieske, daan ruuk v'r ôs." De uitdrukking werd gebruikt als een komische afscheidszin. Onder de zeven juiste inzendingen heeft wederom het lot beslist. Jolanda Cruts-Bouchoms is als winnares uit de hoed gekomen. Zij mag iemand blij maken met een jaarabonnement op ons periodiek.

Het volgende voorwerp komt voor in meerdere spreekwoorden en gezegden. Enkele waren nieuw voor mij, voor u wellicht niet. Kent u een dialect spreekwoord met het afgebeelde voorwerp, stuur dan de oplossing naar Frans van de Weerd, Rijksweg 153, 6247 AD in Gronsveld of mail naar fransvandeweerd@home.nl.

Sectie Streekmuseum

Foto

5 en 6 september 2009 2e Klokke Roeland Parkfeest

Lek vinger lek doûm.

Zeskamp.

Optreden Let's Face It.

"Groésels Ontbijt".

Trekkertoer Groéselt.

Sjpuül en Zaank.

13 september 2009 65 jaar bevrijd.

De winkel werd...
 jaren, veel hulp...
 zeker niet goed. Het...
 verdienen en dan...
 Later werkte hij met...
 werkte hij bij een...
 Boop de winkel al...
 snait een gang be...
 Later vertelde m...
 kapt op spijte...
 no-gewillig...
 landerij...
 later...
 al...
 Vrijdag...
 20...
 De...
 d...
 s...
 l...
 M...
 ...

'Zelfbedieningszaak Van Wel' was onze vorige achterom op Rijksweg 67. Mia Gorissen en Theo van Wel met hun zoon Willie zijn de bewoners van dit oude pand. 19 november 2008 was het 50 jaar geleden dat Mia en Theo hier een winkel begonnen.

Hoe komt een meisje uit Gronsveld aan een man die geboren en getogen is in het dijkdorp Wamel uit het land van Maas en Waal? De vader van Theo was gelegerd in de oude harmoniezaal te Gronsveld tijdens de Eerste Wereldoorlog. Toen leerde hij de familie Gorissen kennen die iets verderop in de Stationsstraat woonde. De vriendschap die toen tussen de families ontstond, bleef in de loop der jaren bestaan.

Toen Theo eind jaren veertig terug kwam uit Nederlands-Indië en de familie in Wamel voor zijn thuiskomst een feest had georganiseerd, was de familie Gorissen ook uitgenodigd. Toen is de vonk tussen Mia en Theo overgesprongen.

Theo vond werk bij de Nederlandse Spoorwegen en er werd druk gependeld tussen Wamel en Gronsveld. Toen er een vacature bij de spoorwegen in Gronsveld ontstond, solliciteerde Theo meteen. Zo kreeg hij een functie in het stationsgebouw bij de veiling. Hij trouwde op 5 mei 1954 met Mia en zij betrokken de bovenverdieping van het spoorhuis.

Theo en Mia hadden het idee om een winkel te beginnen. Op 14 oktober 1958 kochten zij het pand Rijksweg 67 van Jonkheer Von Scheibler. Dit pand was eerder in beeld geweest als Groene Kruisgebouw, hetgeen uiteindelijk niet doorging. De winkel werd op 19 november geopend. Het was dertien jaar een SPAR-winkel, daarna werd het Zelfbedieningszaak Van Wel en dat is het vandaag nog.

Jonkheer Von Scheibler kocht de woning van de familie Van Aelst en hiervoor was deze voormalige boerderij in het bezit van burgemeester Arnold Spauwen en zijn vrouw Lieske Schrijnemaekers.

Mia en Theo kregen vijf kinderen: Willie, de tweeling Theo en Jantje †, Jennie en Lilian.

De winkel werd gerund door Mia en de kinderen met, vooral de eerste jaren, veel hulp van familie en kennissen. Zonder hen hadden zij het zeker niet gered. Het was moeilijk om als kleine zelfstandige de kost te verdienen en daarom hield Theo zijn baan als spoorwegbeambte aan. Later werkte hij nog drie jaren bij het tankstation te Heugem. Daarna werkte hij tot aan zijn pensioen bij de Amro-bank.

Boven de winkel annex woning waren diverse kamers, deze waren niet vanuit een gang bereikbaar maar waren slechts onderling verbonden. Later verbreedde men de verdieping met een gang. Zo kreeg iedere kamer een aparte ingang en hierdoor ontstond op de binnenplaats een mooie overkapping. Theo en Mia hielden pensioen.

Toen in de jaren zestig aardgas in het dorp werd aangelegd, hebben 11 Duitse arbeiders die daaraan werkten, gedurende drie maanden in pensioen Van Wel gelogeed.

Willie is al vanaf 1969 volledig werkzaam in de winkel en vanaf januari 2006 is hij de eigenaar van de winkel en het woonhuis.

De Groete Broonk van 1968 zal altijd een mooie herinnering blijven voor de familie Van Wel. Toen Bèr Waber, die vooraf geen koningin had gevraagd, de vogel afschoot, was het Mia die als eerste bij hem was om hem "de mèij te stjēke". De familie Van Wel is er nog steeds trots op dat Mia toen koningin werd.

Heel oud is de bovenstaande achterom niet maar er valt wel heel veel over te vertellen.

Het zustersklooster van Rijckholt

Door de wetten van J.L.Combe, een Franse staatsman (1835 - 1925), kwam er in Frankrijk eind 19^e eeuw een strikte scheiding van kerk en staat. Doordat de geestelijke orden werden verboden, vluchtten heel wat Franse kloosterorden naar het buitenland. Onze regio was voor deze gevluchte Franse kloosterlingen een geliefd toevluchtsoord.

Zo vestigde zich in 1882 een groep Franse paters Dominicanen in de voormalige gemeente Rijckholt. De paters hadden er een stuk grond gekocht en er een eenvoudig klooster met kapel op gebouwd. Aan de komst en het verblijf van deze paters is door Grueles al vaker aandacht geschonken.

Over het feit dat een dertigtal jaren na de komst van de Franse paters, in 1912 ook Franse zusters Dominicanessen in Rijckholt een klooster hebben gebouwd en er een tiental jaren hebben verbleven, is nagenoeg niets bekend. Een reden voor ons om hier nader onderzoek naar te doen.

Het verblijf van de Franse zusters Dominicanessen in België

Een groep Franse zusters Dominicanessen van de Tweede Orde van de H. Dominicus was, na uit Frankrijk gevlucht te zijn, in 1903 in Herck-de-Stad in Belgisch Limburg terecht gekomen. Deze kloostergemeenschap bestond destijds uit een twintigtal Franse slotzusters. Zij woonden in een kasteel genaamd het Hof, dat eigendom was van de vooraanstaande plaatselijke familie De Pierpont.

Aan het einde van het huurcontract bleek dat het onderkomen inmiddels te klein was voor de groeiende kloostergemeenschap. Bovendien werd het Hof in de loop der jaren steeds minder bewoonbaar; gedeelten van het gebouw waren zelfs ingestort. De eigenaar weigerde echter, ondanks het feit dat in 1904 zijn dochter Laure de Pierpont bij deze orde was ingetreden, het vervallen gebouw te laten repareren en vergroten.

De zusters stonden daarom in 1911 voor de keuze: ofwel het Hof voor eigen rekening te laten opknappen en uitbreiden, dan wel elders een nieuw onderkomen te zoeken of te bouwen.

Nieuw onderkomen

Voor de Franse zustersgemeenschap stond het besluit al snel vast. Men besloot een nieuw klooster te bouwen in Nederland en had hiervoor het oog laten vallen op twee naast elkaar gelegen percelen bouwland op de grens van de toenmalige gemeente Rijckholt en de gemeente Eijsden. Het eerste perceel, gelegen 'aan het kruis' in Rijckholt, was 1ha. 85a. 60ca. groot. Het tweede, er naast gelegen perceel was slechts 19a.70ca. en lag 'aan de dommel' in Eijsden. Beide percelen waren eigendom van baron William de Crassier, een advocaat uit Luik. Hij was bereid deze percelen voor 5.000 gulden aan de zusters te verkopen.

Uit de naam van het Rijckholts perceel kan worden afgeleid dat op deze plek een kruis stond of had gestaan. We weten dat daar in de buurt 'in 't Vāonzel' vroeger de galg van Rijckholt heeft gestaan. In 1725 werden daar twee mannen, Peterke van Oostenrijk en Jean Le Roi, opgehangen omdat ze veroordeeld waren voor het stelen van zilverwerk van kasteelheer De Bounam. De bevolking van Rijckholt was het niet eens met die terechtstelling, ze vonden dat de mannen geen eerlijk proces hadden gehad. Wellicht dat de ophanging van deze mannen voor de Rijckholtenaren de reden was een (stenen) kruis te plaatsen op deze plek.

De keuze voor Rijckholt als nieuwe vestigingsplaats zal, naast de hierna te noemen economische en politieke redenen, ongetwijfeld zijn beïnvloed door het verblijf van de Franse paters Dominicanen in Rijckholt. De zusters hadden goede contacten met deze paters. Daarnaast zal het feit dat inmiddels een jongedame van Rijckholt, Maria Joanna Elisabeth Pitors, geboren 27 september 1879, dochter van Michaël Hubertus Pitors en Maria Anna Hubertina Bouchoms, woonachtig aan de Groote Straat (Rijksweg), in 1906 in deze kloostergemeenschap in Herck-de-Stad was toegetreden, ook een rol hebben gespeeld. Ze was geprofest in 1907, haar kloosternaam was zuster Maria Catharina, ze was lekenzuster en op dat moment de eerste religieuze met de Nederlandse nationaliteit binnen deze kloostergemeenschap.

Perikelen rond het vertrek uit België

Voor hun vertrek uit België en hun vestiging in Nederland hadden de zusters de respectievelijke goedkeuring nodig van de bisschop van Luik en van de bisschop van Roermond. De pastoor-deken van Herck-de-Stad, W.H. Van Venckenray, vond het echter niet zo'n goed idee dat de zusters uit zijn stad vertrokken en in Rijckholt een nieuw klooster gingen

Vooraanzicht klooster Val Sainte Marie, omstreeks 1913.

bouwen. Als reden voor zijn verzet voerde hij aan dat de zusters nauwelijks konden leven van hun inkomsten en bovendien zouden ze geen geld hebben voor de bouw van een nieuw klooster. Destijds was het op grond van de regels van de H. Stoel namelijk verboden een klooster te bouwen, als men niet over de daarvoor benodigde gelden beschikte.

Hij had de bisschop van Luik daarom gevraagd de zusters het vertrek af te raden of indien mogelijk zelfs te verbieden. Deze bisschop antwoordde hem echter dat hij geen reden zag de zusters het vertrek te verbieden. Hij raadde de zusters wel af "het geld in onvruchtbare brikken te veranderen". Als zij toch wilden vertrekken en de bisschop van Roermond zou instemmen met de vestiging in zijn bisdom, dan zou hij er in berusten.

De pastoor-deken gaf zich echter nog niet gewonnen, zelfs niet nadat de bisschop van Roermond, Mgr. Drehmanns, op 27 juli 1911 de zusters toestemming had gegeven zich in zijn bisdom te vestigen. Op 19 augustus 1911 schreef de pastoor-deken een brief aan kanunnik-secretaris Ch. Lucas van het bisdom Roermond, waarin hij aangaf dat de zusters "met werken zoo wat kunnen rond tobben" en dat ze als ze gingen bouwen kapitaal moesten investeren dat ze eigenlijk nodig hadden om van te kunnen leven. Hij dacht dat de secretaris "wellicht den eene of andere goede vriend op 't bisdom te Roermond tellende, gemakkelijk zou kunnen

bewerken dat de toelating te Rijckholt, in de nabijheid van de Eerwaarde paters Dominicanen, een klooster te bouwen nog eens onderzocht worde."

Dit schrijven bleef niet zonder resultaat. Door het bisdom Roermond werd aan de zusters gevraagd meer gedetailleerde informatie te verschaffen over hun financiële toestand. Daarnaast werd aan de overste van het klooster van de Franse paters Dominicanen van Rijckholt een nader onpartijdig advies gevraagd over deze kwestie.

Achteraanzicht klooster Val Sainte Marie, omstreeks 1913.

Uit het antwoord van de zusters bleek dat hun financiële toestand helemaal niet zo slecht was als door de pastoor-deken werd beweerd. Ze hadden de beschikking over een kapitaal van 206.000 francs. Hun inkomsten, bestaande uit de opbrengst van hun kapitaal, lijfrenten van 5 zusters en donaties van een paar weldoeners uit Frankrijk, bedroegen ongeveer 16.000 francs per jaar. Daarnaast hadden zij ook nog inkomsten uit de door hen vervaardigde kerkelijke ornamenten en borduurwerken. De totale kosten van de vestiging in Nederland zouden ongeveer 70.000 francs bedragen. Hiervoor zou 60.000 francs worden onttrokken aan hun kapitaal en de resterende 10.000 francs zouden ze van familie, vrienden en weldoeners ontvangen. In Rijckholt zou hun materiële situatie boven-

dien een stuk gunstiger zijn, vanwege de opbrengsten van de grote tuin en de boomgaard. De kosten voor de bouw en de inrichting van het nieuwe klooster in Rijckholt zouden voor hen dus financieel geen enkel probleem opleveren.

Pater Barnabé Augier, de overste van het patersklooster van Rijckholt, kwam in zijn antwoord aan de bisschop tot de conclusie dat het besluit van de zusters niet "lichtzinnig of roekeloos" was, maar dat het juist getuigde van voorzichtigheid en een wijze vooruitziende blik. Hij was van mening dat hun besluit Herck-de-Stad te verlaten en in Rijckholt een klooster te bouwen, een goed besluit was. Hij baseerde deze mening onder meer op het navolgende:

- opknappen van het onderkomen in Herck-de-Stad voor rekening van de zusters, zou enkel in het voordeel van de eigenaar en niet in dat van de zusters zijn;
- de politieke horizon was op dat moment in België erg donker en vol bedreigingen. Indien, zoals velen vreesden, de liberalen de katholieken van de macht zouden verdringen, zou er voor de buitenlandse kloostergemeenschappen op zijn minst onteigening of uitwijzing dreigen. Dit zou voor de zusters uit financieel oogpunt rampzalig zijn;
- kopen was uit economisch oogpunt beter dan huren. Bij de koop van bouwgrond en het daarop bouwen van een klooster veranderde het kapitaal niet "in onvruchtbare brikken" (zoals door de bisschop van Luik was opgemerkt), maar in een object met een bepaalde (gebruiks)waarde;
- het vinden van een geschikt onderkomen om te huren was haast onmogelijk. Bovendien moest zo'n gebouw nog worden aangepast en ingericht, hetgeen grote kosten met zich meebracht. Daarnaast moest er dan worden gezorgd voor een huis van de geestelijk verzorger. Deze kosten zouden de kosten van nieuwbouw zeker overschrijden;
- een nieuw te bouwen klooster zou in ieder geval voldoen aan de eisen van het huidige kloosterleven.

De overste, pater Barnabé Augier, was als overste van het patersklooster bereid de geestelijke verzorging van de zusters op zich te nemen en dit zo mogelijk voor niets te doen. Bovendien kon men dan gezamenlijk inkopen doen, hetgeen voor de zusters een besparing zou opleveren. De overste was er dan ook van overtuigd dat de zustergemeenschap gemakkelijker zou leven en minder zou uitgeven in Rijckholt dan in Herck-de-Stad. De secretaris van het bisdom Roermond berichtte op 5 september 1911

aan voornoemde eerwaarde heer van Herck-de-Stad dat de bisschop naar aanleiding van zijn waarschuwend woord degelijke en alleszins betrouwbare informatie had ingewonnen. Hieruit bleek dat de zusters zich financieel niet in een ongunstige positie bevonden en hun vestiging in 'Holland' hun "eerder meer familiteit zal schenken in hun dagelijks leven en ook minder kostbaar zal zijn." De bisschop was door de nadere inlichtingen bevestigd in zijn mening dat er geen bezwaar was tegen de vestiging van de Dominicanessen in Rijckholt.

Zij-aanzicht klooster Val Sainte Marie, omstreeks 1913.

Nu de zusters in het bezit waren van de benodigde goedkeuring van zowel de bisschop van Luik als de bisschop van Roermond, stond hen niets meer in de weg hun plannen te verwezenlijken. Reeds twee dagen later, op 7 september 1911, ondertekende zuster Célimène Masson van Herck-de-Stad het contract voor de koop van de twee percelen bouwland in Rijckholt/Eijsden.

Oprichting zedelijk lichaam

Voor de bouw van het klooster en de vestiging in Nederland waren de zusters wettelijk verplicht een zogenaamd zedelijk lichaam op te richten. Bij akte van 7 juni 1912 van notaris J.Th. Quix uit Maastricht werd

daarom, door een drietal zusters van Herck-de-Stad, het zedelijk lichaam in het leven geroepen genaamd: Vereeniging van Vrouwen onder de naam van "Kinderen der Heilige Maagd Maria". Het zedelijk lichaam was gevestigd in Rijckholt en werd aangegaan voor de duur van negenentwintig jaar en elf maanden. Het bestuur bestond uit een voorzitter en twee raadsleden, zijnde de secretaresse en de penningmeesteres. Het doel van het zedelijk lichaam was "zowel het vervaardigen van borduurwerken en kerkelijke ornamenten als het bevorderen van het godsdienstig leven harer leden, door het leven naar zekere vast te stellen regelen, alsmede het gemeenschappelijk gebed."

De geldmiddelen bestonden uit de inbreng van de leden, de opbrengst van de aan de vereniging toebehorende zaken, de opbrengst die werd verkregen door het vervaardigen van de borduurwerken en de kerkelijke ornamenten en de erfstellingen, legaten, schenkingen en toevallige baten. De op te nemen leden dienden óf hun kundigheden, óf hun arbeid en vlijt, óf geld, óf andere zaken in te brengen. Dit werd telkens per nieuw lid door het bestuur bepaald.

Zuster Maria Hessels.

De inbreng in de vorm van onroerende goederen en/of geld bleef eigendom van het zedelijk lichaam. Bij uittreden of overlijden kon daar geen beroep op worden gedaan.

De aanwezige zusters verklaarden dat voor de duur van drie jaar tot voorzitter zuster Céline Masson, tot secretaresse zuster Elisa Raynaud en tot penningmeesteres zuster Euphrasine Poupard waren gekozen. De voorzitter bracht naast haar kundigheid, arbeid en vlijt tevens de onroerende goederen, bestaande uit de twee hiervoor genoemde door haar op 7 september 1911 gekochte percelen grond en de daarop (reeds) aangebrachte werken en gedeeltelijke gebouwen, in bij het zedelijk lichaam.

Bouw zustersklooster Val Sainte Marie in Rijckholt

De aannemer van het nieuw te bouwen zustersklooster was de heer M. Renoir, vermoedelijk een Fransman. Het was een bekende van de Franse paters Dominicanen uit Rijckholt. Hij had voor de paters Dominicanen reeds een klooster gebouwd in Saul Choir nabij Parijs. Tevens had hij voor de zusters van St.-Jozef in Munsterbilzen een onderkomen gebouwd. Volgens de overste van Rijckholt was het een secure en eerlijke man, hij was erg begaan met de kloostergemeenschap en wanneer hij een bestek maakte, was hij altijd exact. Bij de genoemde werken was hij zelfs ver onder het bestek gebleven.

De Franse paters Dominicanen uit Rijckholt traden namens de Franse slotzusters op als tussenpersoon. Zij namen contact op met de heer Renoir en bespraken met hem het voorstel over het nieuw te bouwen zustersklooster in Rijckholt. De door de aannemer overlegde plannen werden door de zusters goedgekeurd. Uit het bestek bleek dat de bouwkosten op ongeveer 50.000 francs werden geschat. De plannen en het bestek werden vervolgens verder uitgewerkt en aan de bisschop van Roermond ter goedkeuring voorgelegd. De architect van het klooster is niet bekend. Op het informatiebord van de wandeling rond Gronsveld/Rijckholt, genaamd "d'n Driej", staat vermeld dat het de bekende architect Pierre Cuypers uit Roermond zou zijn geweest. De overste van het patersklooster maakt daar in zijn uitvoerig schrijven aan de bisschop ook geen melding van. Volgens hem zouden de plannen door de aannemer zijn gemaakt.

Nadat met de Rijckholtse pachters van de betreffende percelen overeenstemming was bereikt en de goedkeuring van de bisschop was ontvangen, kon worden gestart met de bouw. De bouw duurde ruim een jaar; eind 1912 was het zustersklooster Val Sainte Marie (Mariadal) klaar.

V.l.n.r. Zjang Gorissen, Tyne Gorissen, zuster Maria Rosa Gorissen, broeder Bernardus Gorissen, Sander Gorissen en Zjoke Gorissen.

Verblijf van de Franse zusters Dominicanessen in Rijckholt

Nadat het nieuwe klooster was ingericht, namen rond Kerstmis 26 kloosterlingen en een dienstmeisje er hun intrek. De kloostergemeenschap noemde zich: "soeurs Dominicaines du Val Sainte Marie". Over het verblijf van deze Franse zusters in Rijckholt is nagenoeg niets bekend. Het feit dat het een orde van slotzusters betrof, zal hier zeer zeker debet aan zijn.

Slotzusters leefden in die tijd volgens strenge regels. Een slotklooster was nagenoeg geheel afgesloten van de buitenwereld. De slotzusters zaten achter tralies en hadden geen contact met personen buiten het klooster. Zij brachten hun dagen in hun cel in hoofdzaak door met gebed, boetedoening en handwerk. Als ze de geloften hadden afgelegd, mochten ze het klooster alleen met verlof van de H. Stoel of de bisschop verlaten. In de kloosters was destijds sprake van grote hiërarchische verschillen tussen de zusters onderling. Er waren koorzusters (mères) en lekenzusters (soeurs). Koorzusters waren meestal van goede komaf, hadden veelal gestudeerd en namen bij hun intrede een bruidsschat mee, bestaande uit een vooraf vastgesteld minimaal geldbedrag of onroerend

goed. Een enkele keer werd er een uitzondering gemaakt voor kandidaten die weliswaar niet aan de gestelde eisen voldeden, maar over bepaalde kwaliteiten/eigenschappen beschikten die binnen de kloostergemeenschap goed van pas kwamen. De koorzusters deden elke dag op het koor hun Latijnse gebeden zoals metten en lauden en vervulden de hoogste functies binnen de kloostergemeenschap. Zo beslisten zij over de toelating van de nieuwe kandidaten en kozen om de paar jaar een nieuwe overste.

Lekenzusters hadden geen of geen volledige bruidsschat meegebracht en hadden meestal niet gestudeerd. Zij vervulden de huishoudelijke taken binnen het klooster en werkten in de keuken, de tuin en de boomgaard. Zij hadden geen stemrecht. Ze namen niet deel aan het koorgebed, zij deden andere gebeden zoals het Onze Vader. De lekenzusters legden wél de geloften af en droegen ook het kloosterkleed (habijt), zij het dat dit vaak iets afweek van dat van de koorzusters. Het habijt van de lekenzusters was uit praktische overwegingen iets korter, dat was gemakkelijker bij het verrichten van de diverse werkzaamheden.

Uit een brief van een lekenzuster van het slotklooster Mariënthel van de zusters Dominicanessen in Venlo aan de bisschop van Roermond blijkt dat de koor- en de lekenzusters zelfs in aparte ruimten recreëerden. Zij beklagde zich bij de bisschop over het grote verschil tussen de koor- en lekenzusters en het feit dat haar dat vooraf niet was verteld door de overste.

In het klooster van de Franse zusters Dominicanessen in Rijckholt verliepen de contacten met de buitenwereld via de (burger)portierster Maria Agnes Paquay, geboren op 22 november 1851 in Eijsden. Zij was in de groep een van de weinigen die Nederlands en bovendien het plaatselijk 'plat' verstond en sprak.

Aan het einde van de Eerste Wereldoorlog werd voor de Franse zusters in Rijckholt een uitzondering gemaakt op de strenge regel dat ze geen contact mochten hebben met de buitenwereld. Toen eind oktober 1918 een stroom van een duizendtal Franse vluchtelingen in Gronsveld en Rijckholt moest worden opgevangen, stelden de zusters een gedeelte van hun klooster beschikbaar voor hun landgenoten en werden er zieke vluchtelingen ondergebracht. Toen koningin Wilhelmina op 1 november 1918 een bliksembezoek bracht aan onze dorpen, is ze ook in het zustersklooster geweest.

De contacten met de Franse paters Dominicanen waren beperkt tot de geestelijke verzorging, waaronder het dagelijks opdragen van een H. Mis

en het biechten. In de kroniek van de Franse paters wordt slechts tweemaal in een korte aantekening over deze zusters geschreven. De eerste keer toen in 1921 een pas gewijde Franse pater er zijn eerste H. Mis opdroeg en een tweede maal toen in datzelfde jaar pater Ernest Masson, vermoedelijk een familielid van zuster Masson, er een lofrede hield over de Heilige Jeanne d'Arc.

Achter v.l.n.r. Anna Frankert-Willigers, Augustine Willigers, Dalf Dreesen, Maria Willigers, Harrie Willigers, Joseph Frankert.
Voor v.l.n.r. Hélène Frankert, Jan Jacob Willigers, Robert Frankert, zuster Maria de l'Enfant Jesus Willigers, Jefke Frankert, Maria Catharina Dreesen, Marie-José Frankert.

De slotzusters van Rijckholt hadden weliswaar geen contacten met de dorpsbewoners, maar van de aanwezigheid van het zustersklooster ging toch een stichtende werking uit. Gedurende het tienjarig verblijf van de Franse zusters Dominicanessen in Rijckholt trad een zestal jonge vrouwen van Rijckholt en Gronsveld toe tot deze orde. Dit waren:

- Maria Hubertina Deliège, geboren op 26 december 1898 in Gronsveld, dochter van Lambert Leon Deliège, koster, en Maria Anna Kempener, wonende Dorpstraat 84 (Rijksweg) in Gronsveld. Ze was in 1923 geprofest, was lekenzuster en haar kloosternaam was zuster Maria Martha;

- Marie Gertrudis Gorissen, geboren op 16 februari 1895 in Gronsveld, dochter van Petrus Joannes Gorissen, landbouwer, en Maria Catharina Debats, wonende Putsteeg 147 in Gronsveld. Ze was geprofest in 1922, was lekenzuster en haar kloosternaam was zuster Maria Rosa;
- Maria Hessels, geboren op 21 september 1891 in Gronsveld, dochter van Hubertus Theodorus Hessels, dagloner, en Maria Elisabeth Ritzerveld, wonende Dorp 126 (Rijksweg) in Gronsveld. Ze was lekenzuster;
- Maria Joanna Hubertina Pitors, geboren op 17 december 1882 in Rijckholt, dochter van Michaël Pitors, akkerbouwer, en Maria Bouchoms, woonachtig aan de Rijksweg in Rijckholt, zus van de al eerder ingetreden zuster Maria Joanna Elisabeth Pitors. Ze was geprofest in 1915, was lekenzuster en haar kloosternaam was zuster Maria Vincentia;
- Maria Catharina Stevens, geboren op 13 november 1886 in Gronsveld, dochter van Hubertus Gerardus Stevens, schoenmaker, en Maria Helena Blom, woonachtig aan de Groote Straat (Rijksweg) in Gronsveld. Ze was geprofest in 1918, was lekenzuster en haar kloosternaam was zuster Marie du Rosaire (Maria van de Rozen krans);
- Maria Josephina Barbara Willigers, geboren op 25 februari 1894 in Gronsveld, dochter van Jan Jacob Willigers, kleermaker, en Maria Catharina Dreesen, wonende in het Steegske 82 (Hennemettenstraat) te Gronsveld. Ze was geprofest in 1917, was koorzuster en haar kloosternaam was zuster Maria de l'Enfant Jesus (Maria van het kindje Jezus).

Naast de zes genoemde dorpsgenoten nam tussen 1912 en 1923 nog een vijftiental vrouwen, waaronder een aantal Belgische en zelfs een Poolse, hun intrek in dit slotklooster. In deze periode zijn er ook een tiental zusters uitgetreden/vertrokken en zijn er vier zusters gestorven. Op de begraafplaats van het huidige klooster bevindt zich nog steeds een witte marmeren plaat met de namen van deze vier overleden Franse zusters Dominicanessen.

Volgende keer meer.

Léon Olislagers
Jo Purnot

Vogelexcursies na 25 jaar ten einde

In de beginjaren van Grueles werd ik door Pim van de Weerdt benaderd om deel uit te maken van de Sectie Natuur. Als natuurliefhebber en vooral als verstokt 'vogelaar' heb ik toen de stap genomen en werd ik lid van Sectie Natuur, evenals mijn vrouw José. Bovendien leek ons dit, als "lûi van op de bérge" goed voor onze integratie in de hechte gemeenschap Gronsveld.

Elk vogeltje zingt zoals het gebekt is en omdat Pim ook een voorkeur had voor het kijken naar vogels, ging de aandacht van Sectie Natuur in die jaren vooral uit naar de vogels. We waren ons bewust van de doelstellingen van de sectie en zochten naar mogelijkheden om de kennis over, en vooral de liefde voor vogels, voor een breder publiek toegankelijk te maken en daarmee bij te dragen aan een betere bescherming van de natuur om ons heen. Hoewel wij reeds over een vrij aardige vogelkennis beschikten, zijn we eerst via Vogelwacht Limburg een vogelcursus gaan volgen. Niet zozeer om onze kennis over vogels bij te spijkeren, maar meer om het beste van de leermethodes van Vogelwacht Limburg te kopiëren en daar onze eigen ideeën aan toe te voegen. We waren van plan om voor de belangstellenden uit Gronsveld en Rijckholt een vogelcursus te organiseren. Dit plan werd al vrij snel uitgevoerd. In het eerste cursusjaar hadden we zo'n 25 cursisten en met cursusmateriaal van Vogelbescherming Nederland, Vogelwacht Limburg en door onszelf samengesteld materiaal werd aan de hand van dia's, posters, geluidsbandjes en opgezette vogels de Limburgse vogelwereld voor het voetlicht gebracht. De cursus bestond uit zes theorielessen en acht excursies in het veld.

Ik herinner me nog dat een van mijn eerste vragen op de eerste theorieles was om ieder voor zich eens op te schrijven welke vogels men kent. De meesten kwamen niet verder dan 7 à 8 soorten. Vraag je vervolgens door in de zin van "maar de kokmeeuw, zanglijster, heggenmus, turkse

tortel, wilde eend, buizerd en torenvalk, kent u beslist ook?" kom je tot andere aantallen. De gemiddelde soortenkennis reikt dan al snel tot zo'n 25 tot 35 soorten. In de cursus werd vooral aandacht besteed aan het herkennen van vogels in het veld. Daarbij waren biotoopkennis, gedrag van de vogels en vogelgeluiden belangrijke instrumenten. De eerste twee seizoenen hebben we ook theorielessen gegeven. Daarna hebben we ons samen met de cursisten enkel nog in het vrije veld bezig gehouden om het geleerde in de praktijk toe te passen en te verfijnen. De afspraak was dat we elke eerste zondag van de maand, van oktober tot en met mei, een geschikt natuurgebied gingen bezoeken. Bij het samenstellen van de agenda werd rekening gehouden met het seizoen, de biotoop, de vogel trek en het uur van zonsopkomst. Dit laatste resulteerde in april en mei in een aanvangstijdstip van 06.00 uur. En dat was meteen te merken aan de opkomst van het aantal cursisten.

Gebieden in de directe omgeving, zoals het Savelsbos en de Eijsder Beemden, stonden elk jaar op de agenda. Ook het Geuldal, Gulpdal, de Maas bij Itteren en Borgharen en de hellingbossen in Wijlré, Slenaken, Vijlen en de Voerstreek werden vaak bezocht. De laatste jaren kwam daar in de winter het hamsterreservaat bij Sibbe als vaste locatie bij. Vogelrijke gebieden, zoals de Grote Peel te Ospel, de Meinweg bij Herkenbosch en het Koningsteen bij Thorn, stonden meestal aan het

einde van het seizoen gepland. Ook maakten we om de paar jaar een excursie met de bus naar gebieden als de Oostvaardersplassen, het Zwin bij Knokke en de Zeeuwse eilanden.

Per seizoen werden in de regel acht excursies gehouden, soms zelfs negen. Maar uitgaande van een gemiddelde van acht, zijn er de afgelopen 25 jaar zeker 200 excursies geweest. Ze waren niet allemaal even succesvol; soms zijn vogels onvoorspelbaar of zit het weer tegen, maar over het algemeen kijken we met tevredenheid terug en zijn er regelmatig prachtige waarnemingen gedaan. Zo heb ik nog enkele waarnemingen scherp op mijn netvlies staan: de draaihals en de groep kruisbekken op de Schoppemerhei, de waterspreeuwen in de Geul bij de Heimansgroeve, de beflijsters in Vijlen, de kuifaalscholver en de kleine alk bij de Plompe Toren in Zeeland, de kwakken en nachtegalen in den Doort bij Dieteren, de zwarte ooievaar boven de Meinweg te Herkenbosch, de slechtvalk, de blauwe kiekendieven en de grote groepen geelgorzen, kneuen en groenlingen in het hamsterreservaat te Sibbe, de sperwer met pas gevangen merel vlak voor onze voeten op een landweg te Wijlré, de lepelaars en de zeehond in de Kwade Hoek in Zeeland, de zwarte ruiters in het Zwin, de witvleugelstern in de Eijsder Beemden, de middelste bonte specht in het Vijlenerbos, de vele honderden koperwieken op de bessen van de klimop in het Savelsbos en niet te vergeten de roodborsttapuit, de blauwborst én het paapje in één blik in de kijker in de Grote Peel. Elke deelnemer zal zo zijn of haar eigen herinneringen aan de excursies hebben overgehouden. Behalve herinneringen aan vogels waren er ook andere gebeurtenissen die een onuitwisbare indruk hebben achtergelaten. Voor zover voor publicatie geschikt, een korte bloemlezing:

Tijdens een excursie in de Eijsder Beemden werden alle aanwezige eendensoorten één voor één opgesomd. Dat ging zo in de trant van: "Voor ons op de plas zit een groepje kuifeenden, wilde eenden, krakeenden en rechts daarvan een groepje tafeleenden", waarop Hans Kengen, vanaf het begin een trouw deelnemer aan de excursies, zich liet ontvallen: "Die laatste smaakt ook uitstekend met zuurkool!"

Zo heeft Frans van de Weerdt, zonder het zelf in de gaten te hebben, mij meer dan eens op het verkeerde been gezet. Telkens als Frans bij mij in de buurt liep, meende ik zo nu en dan het zachte fluittoontje van een goudvink te horen. Ik maande dan iedereen tot stilte en tot vervelens toe bleek er dan van alles te horen, behalve de fluittoon van de goudvink.

Pas na enkele excursies kwamen we erachter dat de ijzeren klem, waarmee de draagriem aan de verrekijker van Frans vastzit, bij beweging een schurende piep veroorzaakte die identiek was aan het geluid van een goudvink. Een probleem minder, maar ook een illusie armer.

Op aandringen van de cursisten is ook eens een avondexcursie naar het Savelsbos georganiseerd met als doel het waarnemen van uilen. Waarschuwingen van onze kant dat er weinig te zien valt tijdens zo'n avondexcursie, hooguit iets te horen, was aan dovemansoren besteed. Men wilde per se een avondexcursie en ze kregen een avondexcursie. De excursie was door ons voorbereid en we wisten ongeveer waar bosuil, ransuil en steenuil zaten. Alleen weet je nooit of die vogels er ook zijn als je daar met een groep vogelaars bent. Ook kunnen de vogels zich gewoon muisstil houden en wachten totdat iedereen weer is vertrokken. Hoe dan ook, op de bewuste avond gingen we met de groep op pad naar het Savelsbos. Het uitgekozen gebied was rond de Beuk. Toen we daar aankwamen was het er pikkedonker en muisstil. Uitgerust met een cassette recorder speelde ik enkele keren het geluid van de bosuil af in de hoop antwoord te krijgen. Niets. Ook de afgespeelde geluiden van de ransuil en de steenuil leverden geen resultaat op. Voor we rechtsomkeer maakten, speelde ik nog een keer het geluid van de bosuil af, want ik

wist zeker dat die in het gebied moest zitten. Weer niets. Toen we huiswaarts keerden en de stilte door onze stappen werd verbroken, hoorde ik de bosuil roepen. Ik maande meteen iedereen tot stilte en daar was de roep weer. "Overduidelijk bosuil", was mijn constatering, waarop Hans Kengen (weer hij!) gortdroog opmerkte: "Misschien is het wel een andere excursie?!"

Eén excursie zal me tot in lengte der jaren bijblijven. Met een buslading vol gingen we naar het Verdrongen Land van Saeftinghe. Om de kosten per persoon te drukken, hadden we een advertentie geplaatst in de Binding (die was er toen nog). En warempel, het lukte ons de bus vol te krijgen. Wat we niet hadden verwacht, bleek achteraf pas. Enkele medepassagiers, niet zijnde onze vaste excursiedeelnemers, bleken geen enkele notie te hebben van wat hen in Zeeland stond te wachten. Het Verdrongen Land van Saeftinghe is een slikken- en schorregebied in de Westerschelde en wordt bij elke vloed voor een groot deel overstroomd. Bij eb vallen de slikken en schorren weer droog, maar dan is het gebied nog steeds drassig en zeer moeilijk te begaan. Een goede conditie is een vereiste. Toen wij onder begeleiding van een gids het gebied wilden ingaan en nog bovenaan de dijk stonden en het gehele gebied konden overzien, kwamen enkele deelnemers tot de conclusie dat het maar beter was in het café binnendijks achter te blijven. Eén iemand dacht er toch anders over. Gekleed in kostuum en Van Bommel-schoenen waagde hij de stap. Bij de eerste kreek lukte het nog wel met de schoenen in de hand en de broekspijpen opgerold droog de overkant te bereiken, maar hoe dieper we het gebied ingingen, hoe breder, dieper en modderiger de kreken werden. Er was geen (droge) weg meer terug en de groep besloot toen om de persoon in kwestie beurtelings op de rug te nemen en telkens naar de overkant van weer een kreek te brengen. Overigens viel het aantal vogelsoorten in het Verdrongen Land enorm tegen. Wel zaten er veel tureluurs, heel veel tureluurs. En tureluurs zingen erg veel, zo veel dat je er tureluurs van wordt.

Een van de cursisten van het eerste uur was Jo Reintjens. Na een seizoen theorielessen te hebben gevolgd en deelgenomen te hebben aan enkele excursies, belde hij op een gegeven moment op met de blijde mededeling dat hij vanuit zijn woonkamer zicht had op een koppel vogels die hij nog nooit had gezien. Hij kon ze nauwelijks beschrijven maar ze waren "sjoener es sjoen". Of ik meteen maar even wilde komen kijken, want hij had ze er nog nooit gezien en ze konden ook zo weer weg zijn.

Dus ik ging naar Jo toe en wat bleek: het was een koppel houtduiven! Toen ik Jo hiermee confronteerde sprak hij de legendarische woorden: "Noets gewèite dat wêl doûve zoe sjoen kênne zîen."

Door de jaren heen was de club van vogelaars een vaste kliek. Maar met het verstrijken der jaren steeg ook de gemiddelde leeftijd en waren er steeds meer afvallers. Er waren wel nieuwkomers, maar vaak bleken dit geen blijvers. Zo kwamen we het afgelopen seizoen tot de conclusie dat het aantal vaste deelnemers zo klein was geworden dat het niet meer de moeite loont om een nieuw excursieprogramma op te zetten. We kwamen dan ook tot het besluit om er na 25 jaar een punt achter te zetten. Aan de cursisten en deelnemers van onze excursies gaat hierbij een woord van dank voor de getoonde belangstelling uit, ook namens Pim. Het was mooi, leerzaam en bovenal ook amusant.

Hub. Reumers

Loslopende honden slaan weer toe!

Vanaf dit voorjaar is bij herhaling gebleken dat meerdere hondenliefhebbers zich niet lijken te houden aan de verplichting om hun viervoeter in het buitengebied aangelijnd te houden. Met name de westelijke randen van het Savelsbos en de overgangszones van het cultuurland naar het bos toe zijn een geliefd gebied om de hond tijdens een wandeling de vrijheid te geven. Wellicht realiseert men zich onvoldoende dat in deze strook vaak reeën verblijven. Zo komt het voor dat loslopende honden een of meerdere reeën voor zich uitdrijven, met alle gevolgen van dien. Er zijn al diverse slachtoffers gevallen. Reeën raken uit paniek verstrikt in prikkeldraad, steken drukke verkeerswegen over of worden door de honden aangevallen, meestal met een wrede dood tot gevolg.

Voor Staatsbosbeheer, Wildbeheereenheid Savelsbos en Grueles waren deze voorvallen al eerder aanleiding tot het plaatsen van oproepen om zich toch vooral aan de regels te houden en in het buitengebied alleen te wandelen met de hond aan de lijn. Staatsbosbeheer heeft eerst waarschuwend opgetreden en later zelfs, in enkele gevallen, verbaliserend. Dit is niet leuk voor de hondenbezitter in overtreding, maar ook niet voor de boswachter!

15 augustus 2009. Afgeslacht reekalf, aangetroffen in het Savelsbos.

Wij vernamen van Staatsbosbeheer dat dit handhavend optreden bedoeld was om voorbeelden te stellen zodat voor iedereen weer duidelijk is wat in het buitengebied is toegestaan en wat niet.

Na een korte periode van relatieve rust was het omstreeks 15 augustus weer goed mis. Andermaal werd een reekalf dood aangetroffen, duidelijk aangevallen door één of meerdere honden.

Gebleken is tevens dat de meeste wantoestanden zich voordoen naast het traject van D'n Drij tussen Sjëcheldergröb en Sjtëibrik. Om de rust in het gebied te laten wederkeren overweegt Staatsbosbeheer serieus om dit deel van D'n Drij af te sluiten en aan de wandeling te onttrekken. Dat zou jammer zijn. Door Staatsbosbeheer zijn wij, nu en afgelopen voorjaar ook al, benaderd met het verzoek om nogmaals een beroep te doen op iedereen die zich met een hond in het buitengebied begeeft om deze absoluut aangelijnd te houden.

Dus, voor wie het aangaat, vanaf nu de hond weer aan de lijn!

Sectie Natuur

Kên d'r hön nog

Emile Smeets

Veel inwoners zullen zijn naam alleen kennen als een van de burgemeesters van de gemeente Gronsveld.

In Rijckholt werd een straat naar hem vernoemd.

Emile Smeets was de langstzittende burgemeester van de toenmalige gemeente Gronsveld. Die bestond uit de kernen Gronsveld, Rijckholt, Honthem en het grootste gedeelte van Eckelrade.

Hij werd geboren op 10 maart 1904 in Mheer waar zijn vader enkele jaren burgemeester was. Hij had één broer, Fons, en drie zussen, Jenny, Maria en Gerda. Fons was secretaris-generaal bij de Zinkwit in Eijsden. Toen Emile vijf jaar was verhuisde het gezin naar Eijsden en het betrok daar een huis in de Wilhelminastraat.

Hij doorliep de lagere school in Eijsden en ging daarna naar College Rolduc waar hij zijn HBS afrondde. Mogelijk hoopten zijn ouders dat hij priester zou worden maar kennelijk dacht hij daar zelf anders over. Hij ging naar Deurne waar hij het Gymnasium afmaakte.

Emile groeit op in een tijd dat het economisch slecht gaat en er veel onrust heerst in Europa. Ook hier is dat het geval. De jaren 20 zijn moeilijk, ook voor een goed opgeleide jongeman. Er heerst grote werkloosheid en velen trekken weg.

Er is weinig tot geen werkgelegenheid in de plattelandsgemeente Eijsden. Eerst zoekt hij zijn geluk als kleine zelfstandige met een schoenenzaak.

1950. Emile heet de nieuwe pastoor Grubben welkom in Gronsveld.

Dit werd geen succes. Mogelijk beïnvloed door de Franstalige omgeving en de zucht naar avontuur besluit de jonge Emile zijn geluk in Frankrijk te zoeken. Eerst in Normandië in de fruithandel, later zoekt hij werk in Parijs. In april 1927 besluit hij terug te keren naar Eijsden. Hij wordt aangesteld bij de gemeentesecretarie van Eijsden in de rang van volontair (zonder bezoldiging) onder de toenmalige burgemeester De Geloës. Voor die tijd een hele eer. In 1930 komt hij in vaste dienst en een jaar later wordt hij plaatsvervangend gemeenteontvanger (overigens nog altijd zonder honorarium). Zijn eerste salaris als gemeenteambtenaar ontvangt hij in 1934 als hij in de rang van commies gemeenteontvanger wordt benoemd. De jonge Smeets is intelligent, ambitieus en heeft zich goed ingewerkt in het ambtelijk werk van de gemeente Eijsden. Wanneer de functie van gemeentesecretaris vacant komt, ziet men in hem de geschikte kandidaat. Zo wordt hij benoemd in de door hem begeerde functie die belangrijk zal blijken voor zijn verdere carrière.

Intussen vindt Emile zijn grote liefde. En op 7 augustus 1941 trouwt hij met de Eijdsense Leonie Henquet (van de stroopfabrikant). Ze gaan wonen in Villa Henriëtte aan de Trichterweg langs de Maas in Eijsden.

1952. Gemeentehuis Kasteel Rijckholt. V.l.n.r. Lambert Klinkenberg, Ly van Caldenborgh, ? Weusten, ? Starmans, Emile, ?, Leonie.

V.l.n.r. Marloes, Emile, Emile jr., Leonie, Madeleine, ?.

Met Jean van Baal bij Sinterklaas en Zwarte Piet.

Het is oorlog en hoewel de mogelijkheden daardoor beperkt zijn, gaan ze toch op huwelijksreis. Het echtpaar Smeets-Henquet krijgt acht kinderen: Marie-Thérèse, Guy, Han, Madeleine, Paul, Marloes, Nieke en Emile.

Op 16 december 1945 wordt Emile Smeets benoemd tot burgemeester-gemeentesecretaris van de gemeente Gronsveld, qua oppervlakte een grote gemeente met slechts 2300 inwoners. Een van zijn grote projecten was de herinrichting van de Dorpsstraat (Rijksweg) waarlangs het overgrote deel van alle woningen lag. Het was ook de enige verharde weg tussen Luik en Maastricht. Met de aanleg van de riolering kwam er een einde aan het verplicht schoonmaken van de open goten aan weerszijden van de weg door de bewoners, iets wat op zaterdagmiddag tijdens het schrobben voor heel wat burenruzies had gezorgd. De elektriciteitskabels, tot dan toe op palen door de lucht, werden ondergronds gelegd. De lokale politiek werd nog niet gedomineerd door landelijke partijen maar bestond uit dorpslijsten. Programma's en jaarplannen zoals wij die tegenwoordig kennen waren er niet. De politiek werd bepaald door de actualiteit van de dag en door de verzoeken van de inwoners waarop veelal willekeurig beslissingen werden genomen. Het feit dat de gemeente Gronsveld uit vier verschillende kernen bestond, maakte het er niet makkelijker op.

V.l.n.r. Toine Simons, ? Starmans, Huber Waber, Nic Broex, Pierre Duyzens, ?, Emile, Zjef van Caldenborgh, Zjir Schrijnemaekers (Keubeke), Pierre Waber, Gène Lacroix.

Dit vroeg uiteraard behoorlijk wat bestuurlijke stuurmanskunst, geduld en oplossend vermogen van een burgemeester. Emile Smeets praatte graag met burgers van zijn gemeente en was oprecht geïnteresseerd in hun wel en wee. Zijn dagelijkse gang naar het gemeentehuis had dan ook het karakter van een lopend spreekuur. Zodoende was hij goed op de hoogte van hetgeen speelde in zijn gemeente.

Toen hij aantrad als burgemeester was het gemeentehuis gevestigd in het kasteel van Rijckholt. De huisvesting voor de ambtenaren was voor die tijd goed te noemen. Nadat Klokke Roeland was aangekocht, werd hier het bestuurlijk centrum van de gemeente ondergebracht. Al snel bleek de ruimte waarin de raadsvergaderingen werden gehouden te klein en was men genooddaakt om uit te wijken naar de gang van de lagere school. Maar nog altijd zat het publiek er letterlijk en figuurlijk bovenop. Zo kort zelfs dat aanwezigen het wel eens nodig vonden zich in de discussie te mengen. En ook toen al waren er Gronsveldenaren die hun mening niet onder stoelen of banken staken. Dit soms tot ergernis van de burgemeester. In een afscheidsinterview spreekt hij over zijn rol als voorzitter van

1953. Ereschot van burgemeester Smeets. Helemaal links: Nic Hogenboom.

1953. Emile als gelegenheds-Biélmaan. Helemaal links: biélmaan Drik Bouchoms, in het midden: luitenant-kwartiermeester Door van de Weerd, geheel rechts: tamboeremaitre Julien Hayen.

Fèt ién 't duerp: Ernest Jennissen en Emile.

de gemeenteraad als over 'met de tanden op elkaar' vergaderen. Maar, na afloop trok het hele gezelschap naar een plaatselijk café om daar de vergadering nog eens dunnetjes over te doen.

Behalve dat in de raadsvergadering de kwaliteit van de verstrekte sigaren aan de orde werd gesteld, vonden er ook regelmatig stevige discussies plaats. Het ging niet bepaald om kleine zaken: de bouw van een VGLO-school in Eckelrade, de realisering van kleuterscholen in de drie grotere kernen en de uitbreiding van de lagere school in Gronsveld.

Tevens kwam er de Blokhut en het Groene Kruisgebouw.

De monumentale kerken van Gronsveld en Eckelrade werden gerestaureerd en ook de molen kreeg een opknapbeurt.

De trage besluitvorming rondom de autoweg E9 en het annexatiespook waren wat hem betreft hoofdpijndossiers. De Rijksweg werd door het intensieve gebruik gevaarlijk voor fietsers en voetgangers. Ondanks veel druk, ook vanuit Gronsveld, heeft men lang moeten wachten op de aanleg van de autoweg. Dit tot ongenoegen van Burgemeester Smeets. Ook in annexatie zag hij geen heil. Hij was voorstander van kleine gemeentes, overzichtelijk en kort bij de burger. Toen Heer bij Maastricht werd gevoegd, zag hij dat als het verlies van een goede buur. Kennelijk spookte toen al door zijn hoofd dat dit ook met Gronsveld kon gebeuren. Gronsveld moest mee in de vaart der volkeren. Tot en met de oorlog was Gronsveld een 'slapend' dorp. Men had de stad niet nodig en de stad had het dorp niet nodig. De meeste inwoners werkten in hun eigen dorp, veelal in de landbouw (vooral fruitteelt, er waren in die tijd drie fruitveilingen in Gronsveld) en kleinschalige meubelindustrie. De periode na de Tweede Wereldoorlog luidt een nieuw tijdperk in. Gronsveld en de omliggende dorpen worden forenzendorpen. Steeds meer mensen uit de stad komen in de dorpen wonen. Burgemeester Smeets zit niet stil en er volgen uitbreidingsplannen. Nieuwe straten en huizen veranderen het dorpsgezicht.

Ook het verenigingsleven kon op brede steun van de burgemeester rekenen. Niet alleen financieel maar ook door zijn aanwezigheid bij optredens, voorstellingen en activiteiten. Zo was hij ook een van de oprichters van carnavalsvereniging de Zweitlanceers. Ook toonde hij een warme belangstelling voor de harmonie, gehonoreerd met het erevoorzitterschap. Hij genoot van de Broonk en was dan een burger als alle andere burgers. Uiteraard wel met een streepje voor als de Paol op het Kerkplein werd geveld ter ere van de parochieherder. Dan moest hij uiteraard een handje helpen, wat hij met veel overgave en plezier deed. Als huisvader was Smeets zeer betrokken bij zijn kinderen. Behalve dat

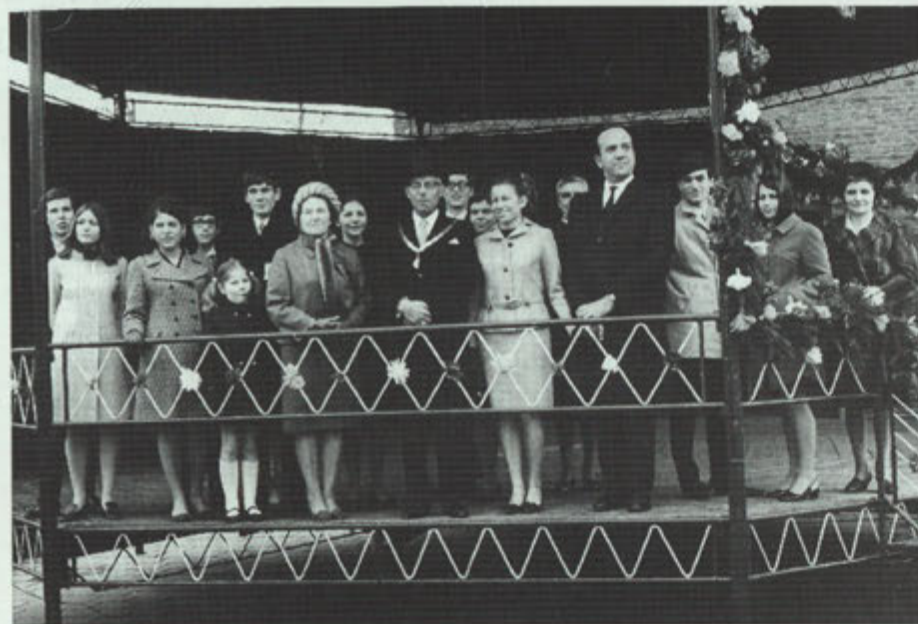
*Emile met zijn pete-kinderen
Maturbongs bij Sinterklaas.*

hij met zijn vrouw de verantwoordelijkheid voor zijn eigen kroost droeg, waren zij ook nog peetvader en -moeder bij het vormsel van een aantal Ambonese kinderen in Rijckholt. Tot hun grote verdriet verdrong een van deze kinderen (Bernard Maturbongs) in de Maas.

Burgemeester Smeets ging elke middag thuis eten en op weg naar huis was hij vaak in gesprek met jongeren. De burgemeester was een fervent sigarenroker en regelmatig deelde hij sigarenbandjes uit die toen door kinderen werden gespaard. Thuis was hij de man die met veel interesse luisterde naar de verhalen van zijn vrouw en kinderen. Hij was betrokken bij de opvoeding van zijn kinderen en ondersteunde ze waar nodig. Op vrije dagen trokken ze er op uit. Hij bracht op hen ook zijn liefde voor de natuur over en menige zondag werd er gewandeld en verteld over bloemen, planten en vogels. Kinderen van een burgemeester waren altijd wat bijzonder voor de buitenwacht. Toch hebben de kinderen dit zelf nooit zo ervaren. Alleen bij jubilea van hun vader en bij het afnemen van het defilé ter gelegenheid van Koninginnedag waren zij van de partij. Bij zijn afscheid blikte Emile Smeets tevreden terug op zijn lange carrière als burgemeester van Gronsveld. Zijn afscheid krijgt voor die tijd veel aandacht in de media.

Kinderen Smeets bij de cabrio van pa. V.l.n.r. Guy, Han, Nieke, Marloes, Emile jr., Marie-Thérèse, Leonie.

1969. Tijdens het defilé bij het afscheid van burgemeester Emile Smeets. ?, Marloes, Madeleine, Emile jr., ?, Han, Leonie, ?, Emile, Guy, Nieke, Marie-Thérèse, ?, echtgenoot Marie-Thérèse, ?, ?, ?.

Op 31 maart 1969 nam hij na een bijna 24-jarige ambtsvervulling afscheid van zijn gemeente. Gronsveld had een groot feest voor hem georganiseerd met als sluitstuk een defilé op het schoolplein en een receptie.

Hij moest op zoek naar nieuwe huisvesting en vond die in Scharn. Van daaruit maakte hij nog regelmatig wandelingen naar Gronsveld, Rijckholt, Eckelrade en zijn geboortedorp Mheer.

Na een kort ziekbed overleed Emile Smeets op donderdag 28 december 1972. Hiermee kwam een einde aan het leven van een markant figuur die zijn stempel heeft gedrukt op het naoorlogse Gronsveld.

Emile Smeets werd onder grote belangstelling begraven op 30 december 1972 vanuit de kerk van Breust, het dorp waarin hij zijn jeugd had doorgebracht.

Toon van Baal

Rectificatie

In het artikel 'Kên d'r hön nog?' uit ons vorige nummer werd per abuis vermeld dat Jan Hollanders, de vader van de hoofdpersoon, eerder getrouwd was met een dochter van Zjêngske van Fy (Jacobs), de bekker. Jan Hollanders was echter eerder getrouwd met Maria Louisa Jacobs, een dochter van Joannes Jacobs.

Copyright Stichting Grueles.

Abonnementen-administratie: Brikkenoven 1, 6247 BG Gronsveld. tel. 043 - 4083288.

Secretariaat: Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. tel. 043 - 4082880. Internet: www.grueles.nl

U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door € 13,50 over te maken op Rabobank, rek.nr. 11.75.15.000 of ING 2535375 t.n.v. Stichting Grueles. Losse nummers € 4,-.

